

Marija Makarovič, Kmečko gospodarstvo na slovenskem. Načini, orodja in naprave, Ilustriral France Golob. Mladinska knjiga, Ljubljana 1978, str. 296.

U općem razvoju mehanizacije, koja uvelike zahvaća i seoska domaćinstva, naglo nestaju dosad uobičajeni postupci, alati i pomagala koji su se primjenjivali u seoskom gospodarstvu. To je bio jedan od razloga, iako ne i jedini, nastanku najnovije knjige ove istaknute autorice, koja je — kako sama kaže — usprkos postojanju različitih uskostručnih djela iz povijesti agrikulture, osjećala nedostatak popularnije napravljenog pregleda o gospodarstvu slovenskih seljaka. Stoga je na osnovi poznavanja mnogih još očuvanih predmeta, autoričinog terenskog istraživanja, kao i korištenja različitih drugih izvora, nastao ovaj sistematični pregled poslova i pomagala, primjenjivanih na seoskim imanjima u različitim krajevima Slovenije. Premda većina građe obuhvaća razdoblje druge polovice 19. st., te 20. vijek, gdje god je to bilo moguće iznose se podaci i iz dalje prošlosti, koji katkad sežu i do 9. st.

Okvir prikazanih djelatnosti široko je postavljen; osim pregleda svih grana poljodjeljstva (ratarstvo, vrtlarstvo, vinogradarstvo, voćarstvo, hmeljarstvo), stočarstva (uzgoj krupne i sitne stoke, svinjogojstvo, peradarstvo, pčelarstvo, gojenje svile, ne bube), ribolova, lova i sabiranja, opisane su i djelatnosti kojima su se seljaci bavili u šumarstvu, splavarstvu, te proizvodnji drvnog ugljena.

Građa je izložena stilom pristupačnim širokoj čitalačkoj publici, te nije opterećena uobičajenom znanstvenom aparaturom (osim popisa izvora i literature na kraju knjige). Svako je poglavlje, gotovo svaka stranica, opremljena mnogobrojnim, veoma dobrim ilustracijama pojedinačnih predmeta (autor F. Golob), uz nekoliko karata, grafika i dr. Kako je težište stavljeno na prikazivanje seoske materijalne kulture,

izostavljeni su različiti običaji, obredi i magijska ponašanja, koja su se primjenjivala uz pojedine gospodarske poslove. No, dotaknute su neke od pojava iz funkcioniranja društvenog sustava, npr. međusobna pomoć seljaka u obavljanju nekih poslova.

Radni dnevnik seljaka Danijela Planinca na kraju knjige dragocjeni je dodatak koji čitatelju omogućuje uvid u odvijanje svakodnevnog života određene (vjerojatno prosječne) seoske obitelji, dnevni i sezonski ritam rada, podjelu poslova po spolu, društveni život obitelji i dr.

Knjiga M. Makarovič doista je tečno pisan i solidno fundiran sažetak svega dosad istraženog i zadanog područja seoskog načina života i kulture. Koncipiran na taj način, ne donosi neka nova otkrića, već je njezina vrijednost prvenstveno u sveukupnosti obrađene teme.

Aleksandra Muraj

Vlasta Domaćinović, Skrinje od tesanih dasaka u Jugoslaviji, Slavonsko nasljeđe IV, Samoupravna interesna zajednica kulture općine Vinkovci, Vinkovci 1977, 76 str. + 12 tabli + 2 karte.

U okviru serije »Slavonsko nasljeđe«, kojoj je cilj da »objavljivanjem značajnih znanstvenih i umjetničkih radova pomogne valorizaciji slavonske baštine i naglasi doprinos Slavonije nacionalnoj kulturi«, izašlo je i djelo Vlaste Domaćinović: »Skrinje od tesanih dasaka u Jugoslaviji«.

U svojoj nam knjizi autorica predložuje jednu vrstu spremnica za žito ili ruho, izrađenu od tesanih dasaka i sastavljenu tehnikom užljebljivanja, tj. ulaganja stranica u stupove nogu. Takve spremnice poznate su u nas pod najčešće upotrebljavanom nazivom »škrinja«, a bile su doskora prijeko potreban dio namještaja u gotovo svakoj seoskoj kući.

Rad o škrinjama na području Jugoslavije nastao je uglavnom na osnovi autorici dostupne literature, podataka iz upitnica Etnološkog atlasa Jugoslavije i podataka nekih etnografskih muzeja širom naše zemlje. Uz pomoć kulturno-historijske metode pokušala je istaći neke probleme u vezi sa postankom i raširenošću spomenutog tipa škrinja.

Prvo poglavlje knjige upoznaje nas s konstrukcijom i posebnim načinom izrade; dijelovi škrinje su sastavljeni samo uklađanjem dasaka u noge i drvenim klinovima. Noliko vrlo jasnih i detaljnih crteža s objašnjenjima upotpunjuju ovo poglavlje. Drugo poglavlje govori o oblicima, lokalnim varijantama i osobitostima po kojima je moguće razlikovati škrinje od tesanih dasaka po područjima u kojima su u upotrebi. Uz iduće poglavlje o rasprostranjenosti ovog tipa škrinje u Jugoslaviji ide i karta I u prilogu, s pregledno naznačenim oblicima. Autorica pažnju posvećuje i ukrasima koji su karakteristični za ovaj tip škrinje, te ga razlikuju od ostalih. Nakon kratkog poglavlja o funkciji prelazi na problem nazivlja za škrinje od tesanih dasaka i njihovu interpretaciju. Zanimljivo je i poglavlje o proizvodnji škrinja kojom su se stanovnici pojedinih sela bavili još u ne tako davnoj prošlosti. Koristeći se dostupnim podacima, autorica je na kraju pokušala pratiti pojavljivanje škrinja od tesanih dasaka u drugim dijelovima Evrope, te u nekim njoj susjednim zemljama. Rezultat tih pokušaja je i karta II. u prilogu, za koju autorica kaže da je samo približna, jer posebni radovi koji se tiču njezina predmeta istraživanja postoje samo za neke evropske zemlje.

Posljednje poglavlje nas upozorava da se o porijeklu ovih škrinja u nas ne može govoriti izdvojeno od ostalih evropskih, bez obzira na njihov postanak i raširenost. Kritički se osvrće na mišljenja nekolicine autora, ali navodi i svoj stav, uzimajući u obzir i neke spoznaje do kojih je došla arheologija.

Iz zaključaka saznajemo da škrinjju od tesanih dasaka kao kulturno dobro možemo gotovo kontinuirano pratiti u Evropi kroz puna tri i pol tisućljeća. Za nas je važna pretpostavka da su je Južni Slaveni u naše krajeve donijeli s ostalim starim slavenskim inventarom.

Knjiga je upotpunjena s dvanaest tabli slikovnog materijala, na kojima je data prednost škrinjama vinkovačkog područja zbog izrazite ljepote njihova ukrasa i oblika.

Rad Vlaste Domaćinović predstavlja u svakom slučaju značajan prilog proučavanju seoskog pokućstva u nas, jer je ta vrlo interesantna tema bila dosad prilično zanemarena, tj. u nas gotovo i nema opširnijih monografija ili podrobnih studija o pojedinim vrstama seoskog namještaja.

Jadranka Puntarović

Etnografija Južnih Slavena u Mađarskoj, 1, urednici **Iván M. Balassa i Marko Dekić,** Izdaje Mađarsko etnografsko društvo i Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj, Budimpešta 1975, 159 str.

Etnografija Južnih Slavena u Mađarskoj, 2, urednici **Iván M. Balassa i Marko Dekić,** Izdaje Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj, Budimpešta 1977, 219 str.

Etnografija Južnih Slavena u Mađarskoj, 3, urednici **Marija Kiss i Marin Mandić,** Izdaje Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj, Budimpešta 1979, 179 str.

Mađarsko etnografsko društvo pokrenulo je objavljivanje rezultata etnografskih istraživanja narodnosti u Mađarskoj. Godine 1975. izašle su iz tiska prve četiri knjige iz serije **Etnografija narodnosti u Mađarskoj.** Jedna od njih je **Etnografija Južnih Slavena u Mađarskoj** na čijem je pripremanju i objavljivanju surađivao i Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj. Narednim dvjema knjigama te edicije (druga knji-